

Kick Nieland in 1967 (Foto: uit albums Seminarium voor Praktisch Gezondheidszorg Utrecht over de jaren zestig).

Kick Nieland (1928-2005)

Cornelia Jacoba Maria Nieland ('Kick') werd op 22 maart 1928 geboren te Amsterdam. Na afronding van de HBS en een opleiding tot analiste stapte ze in 1952 over naar de verpleging. In rap tempo behaalde ze alle verpleegdiploma's die destijds in Nederland bestonden: A-diploma (1955), B-diploma (1957), aantekening kraamverpleging (1958), diploma wijkverpleging plus B-nazorg (1960), alsmede een diploma van de Hogere Opleiding voor Verplegenden zoals behaald kon worden aan het Seminarium voor Praktische Gezondheidszorg te Utrecht (1968).

Inmiddels had ze in de praktijk haar sporen verdiend in het Willem Arntsz Huis te Utrecht. Gedurende zeven jaar had ze daar niet alleen de praktijkbegeleiding verzorgd van alle B-leerlingen, maar bovendien een uiterst succesvol verlopen experiment aangestuurd met 'kleinschalig wonen buiten het inrichtingsterrein' voor vier vrouwelijke patiënten die samen stonden voor 80 jaar opname. Om deze reden werd Nieland in 1968 uit circa dertig kandidaten geselecteerd voor de nieuwe functie van 'Verpleegster in Algemene Dienst' op de Geneeskundige Hoofd Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid. Haar taak was: toezicht houden op de kwaliteit van de opleiding en de beroepsuitoefening van verplegenden in de psychiatrie en (vanaf medio zeventiger jaren) de zorgsector voor mensen met een verstandelijke beperking.

Kort na deze aanstelling verwerfde ze de bevoegdheid om zelfstandig brieven te ondertekenen, iets wat voorheen uitsluitend het voorrecht was geweest van de hoofdinspecteur. Ze kreeg die bevoegdheid omdat ze het advies van de Commissie Verpleegstertekort uit 1962 in beleid omzette. Ze pleitte ervoor het verplegend personeel niet langer intern in de zorginstellingen te huisvesten, maar elders op kamers te laten wonen. Toen een instellingsdirecteur haar daarover bezorgd aanschreef met de opmerking dat hij het gedrag van 'zijn verpleegsters' in vrije tijd niet goed meer zou kunnen beoordelen als hij niet wist wat ze in hun vrije tijd deden, schreef ze hem de volgende korte vraag terug: *'Rekent u het gedrag van psychiaters in vrije tijd ook mee bij hun beoordeling?'* Daarop gaf de hoofdinspecteur haar tekenbevoegdheid.

Ook publiceerde ze - vanuit haar functie bij de Inspectie - in het voorjaar van 1969 het Studieboek *Verpleegkundige Lessen voor Diploma B* in de Serie *In goede Handen*, met de docenten Bert van der

Laan en Piet Rooijackers. Dit was het tweede Nederlandse leerboek van de hand van psychiatrisch verplegenden zelf en dus een belangrijk teken van emancipatie.

Op 1 augustus 1969 werd Mr. Pieter Baan Hoofd Inspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid. Baan had internationale werkervaring bij de WHO en vond dat het verpleegkundig onderwijs in Nederland moest veranderen. Het doorbreken van het alsmat 'diploma stapelen' kreeg prioriteit. In dit kader bevorderde hij Nieland begin 1970 tot 'Hoofd van de afdeling Verpleging van de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid'. Die 'afdeling verpleging' was er overigens nog niet: die mocht Nieland nu zelf gaan opzetten en –geleidelijk- uitbouwen. De Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid werd door deze verandering op verpleegkundig gebied ineens de 'gelijke' van de Inspectie voor de Volksgezondheid, waar Fie Hooykaas immers al in 1945 was benoemd en inmiddels ook een aantal andere vrouwen had aangetrokken. Nieland kreeg opdracht om met een van die collega's bij Volksgezondheid, inspecteur Joukje von Nordheim, op korte termijn een conferentie te organiseren over 'dagonderwijs' in de verpleegkunde. Deze vond plaats in februari 1970. De resultaten ervan motiveerden Staatssecretaris R.J.H. Kruisinga in 1970 tot een tweesporenbeleid: enerzijds acties ter voorbereiding van een nieuw onderwijsstelsel voor verpleegkundigen op basis van dagonderwijs, anderzijds een innovatie van de bestaande B-opleiding.

Nieland werd ingezet op deze *beide* sporen. Op het spoor richting dagonderwijs was ze actief in de Commissie von Nordheim en de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale (later Nationale) Raad voor de Volksgezondheid. Ze was bij vrijwel alle adviezen over verpleegkundig onderwijs en beroepsbeoefening betrokken, tot haar pensioen in april 1989. Op het tweede spoor - de innovatie van de B-opleiding - getuigde Nieland eveneens van strategisch inzicht. In februari 1971 vroeg ze plaatsvervangend hoofdinspecteur C. Buis waarom uitsluitend artsen volwaardige 'regeringsdeskundige' konden zijn bij het afnemen van eindexamens voor het B-diploma. Buis antwoordde dat hij er geen enkel bezwaar tegen had om ook verpleegkundigen in die rol te benoemen. Direct de volgende dag nodigde Nieland tien bekende verpleegkundige docenten op haar bureau en benoemde hen tot 'Rijksgecommitteerde'. De afdeling Medische Beroepen en Opleidingen van het Ministerie bekrachtigde dit besluit op 15 april 1971. Het was een 'stille revolutie' die zich voltrok binnen tien weken, na bijna 80 jaar eindexamens onder toezicht van louter artsen. In 1975 breidde Nieland de wettelijke regeling voor diploma B uit met de bepaling dat er een 'permanente onderhoudscommissie' geïnstalleerd moest worden, die de Hoofdinspecteur 'gevraagd en ongevraagd' kon adviseren over alles wat de kwaliteit van de verpleegopleiding in de psychiatrie regardeerde. Bij deze 'Commissie Opleiding B-Ziekenverpleging' betrok zij vele verpleegkundig docenten die binnen hun zorginstelling daadwerkelijk onderwijs leverden.

Deze grepen uit haar werk tonen aan dat Nieland met haar onbureaucratische werkstijl 'stond' voor de invloed van in de praktijk werkzame verpleegkundigen op het beleid. Het hoogtepunt in haar eigen carrière vond zij dat zij – tegelijk met Joukje von Nordheim - op 28 mei 1976 bevorderd was tot 'Inspecteur voor de Verplegende en Verzorgende Beroepen'. Voor haar was deze benoeming het bewijs dat ook de beide Hoofd Inspecteurs het belang van een goed gecoördineerde, actieve controle op de verpleegkundige opleiding en beroepsuitoefening door allround opgeleide en ervaren verpleegkundigen onderschreven.

Na haar pensionering was ze onder meer actief in het bestuur van het psychiatrisch Ziekenhuis St. Joris te Delft.

Kick Nieland stierf op 24 juli 2005 in Verpleeghuis Prinsenhof te Leidschendam.

Bronnen:

Administratie eerste tien jaar Seminarium voor Praktische Gezondheidszorg te Utrecht (o.l.v. Kitty Verbeek).

Adviezen van de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale (later Nationale) Raad voor de Volksgezondheid.

Archief van de Commissie Opleiding B-Ziekenverpleging/Permanent Orgaan ter Advisering over B-Ziekenverpleging: Notulen van vergaderingen over de periode 1975-1990.

BIG register.

Hut, L.J., Poslavsky, A. Loois H en B. van der Woord, (1961). *De Willem Arntsz Stichting 1461-1961*. Utrecht: N.V.A. Oosthoek's Uitgeversmaatschappij.

Interview met Kick Nieland d.d. 20 augustus 2001.

Nieland, C.J.M. en J.J. von Nordheim (1979). *Discussienota februari 1979 over het 'profiel' van de abiturienten HBOV en MBOV*. (In: Archief Commissie Opleiding B-ziekenverpleging).

Persoonlijk archief van wijlen psychiater Joan van Bork: verslagen van werkbijeenkomsten tussen artsen en verpleegsters over het werk in de Huisjes aan de Nicolaasstraat te Utrecht.

Querido, A. en E.I. Weyland (1964). Rapport uitgebracht door de Werkgroep Verpleegsterterkort, d.d. 13 juni 1962. In *Verslagen en mededelingen betreffende de Volksgezondheid 1964, nr. 5*, (pp. 726-775). Leidschendam: Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.